

פוסט ציונות

אריאל רובינשטיין

פורסם: ידיעות אחרונות -- 14 ינואר 2005

ביום שפורסם דבר מינויו של סטנלי פישר לנגיד בנק ישראל, הובא יעקב גדיש לקבורות בקבוצת יבנה. הייתה ליעקב גדיש ביוגרפיה מדהימה. כילד שרד את השואה, כנער עלה בגפו לארץ ישראל, כאיש בנה כאן את ביתו. הוא מילא שורה ארוכה של תפקידים ציבוריים בכירים לרבות חברות בוועדה המייעצת של בנק ישראל. ב 1981 הוא (ולא מישהו מ MIT) היה האיש שהתריע לשווא על שהמערכת הבנקאית עומדת לקרוס. בשנים האחרונות עסק יעקב גדיש ביעוץ כלכלי והיה גאה בהכנסותיו שאת כולן העביר לקופת הקבוץ בו בזמן שהוא המשיך לחיות בצניעות מופלגת. מי שהכירו לא ישכח את חיוך אהבת האדם שהיה לו. יעקב גדיש היה בעיני נגיד בנק ישראל אידיאלי. כששמעתי שנתניהו בחר בפישר התגעגעתי ליעקב גדיש.

התגובות למינויו של סטנלי פישר חצו את הקווים הפוליטיים המקובלים וגילו את הפנים השונות של מושג הפטריוטיות בחברה הישראלית. פטריוטיות אינה רק מידת הנכונות להגן על המולדת. פטריוטיות היא סולידאריות עם החלשים, וגאווה בבעלי ההישגים. זו האמונה שגורלנו צריך להיקבע בידינו וששליח הציבור יהיה "אחד משלנו". זו הציפייה שמנהיגנו בצבא, בפוליטיקה ובכלכלה לא רק ינהלו את חיינו, אלא גם ילכו איתנו למכולת וישלחו את ילדיהם לבתי הספר בשכונה. זו ספקנות כלפי מי שמתייחס אלינו כתחביב לקראת היציאה לפנסיה ואי נחת מנותני העצות ממועדוני הידידים. זה רצוננו שלא להעסיק עובדים זרים לא לניקוי הרחובות ולא לתפקיד נגיד הבנק המרכזי גם אם העובדים הזרים נעתרים לתנאי שהוצב להם על ידי ראש הממשלה ומקבלים אזרחות ישראלית.

מול התפיסה הנאיבית הזו ניצבת הפטריוטיות של נתניהו. נתניהו מתייחס לישראל כאל עסק כלכלי הנבחן במאזני סוף השנה ונשפט בידי ה"שווקים" יודעי הכל. בעסק של נתניהו יש מטרות והאמצעים חסרי מעצורים. רווחת העובדים היא אילוף שלפעמים יש להביאו בחשבון. תפיסתו של נתניהו מופרכת ולו רק משום שכפרויקט כלכלי, המדינה היהודית חסרת זכות קיום. די לשים לב לעובדה שהוצאות הביטחון שאפשר לייחס למשפחה יהודית בת 5 נפשות היו מספיקות לה לשכר דירה או להחזר משכנתא על בית נאה בויסקונסין ואולי

אפילו בניו גרסי. ישיבתה של קבוצת האוכלוסייה המוכשרת הזו במזרח התיכון נעדרת כל הגיון כלכלי אלא אם כן יש בנו מידה גדושה של פטריוטיות נאיבית מהסוג שנתניהו מקעקע בהתמדה.

מקורביו של שר האוצר הפריחו השבוע (כרגיל) כמה השוואות רטוריות מקוממות. מקורב אחד השווה את יוזמתו של נתניהו למנוי פישר להצעתו של בן גוריון לאיינשטיין לכהן כנשיא השני של מדינת ישראל. ההבדל ה"קטן" הוא שברעיונו של בן גוריון היה מסר למחויבותה של המדינה המתהווה לערכי מדע ודעת. מה מייצג מינויו של פישר מעבר למחויבותה של ישראל לשתדלנות בוול סטריט ובוושינגטון?

מקורב אחר השווה את מנוי פישר לעלייתו של טל ברודי לישראל. טל ברודי השיג את מנהיגותו על המגרש עם הרבה זעה וסלים ביד אליהו. המקרה של ברודי היה דומה למקרה המבורך שפישר היה מתפטר ממשרתו בארה"ב ומצטרף לסגל אוניברסיטה ישראלית. כעבור מספר שנים אפשר היה אפילו לבחון את עמדותיו הכלכליות חברתיות בהקשר הישראלי ולהתרשם האם הוא מתאים לשמש כסמכות הכלכלית הבכירה של ישראל.

המקרה של פישר דומה דווקא למקרה של יעקב פרנקל, גם הוא כלכלן בינלאומי מכובד. פרנקל עזב את ישראל ב 1973 ושהה בארה"ב במשך 17 שנים עד שונענה להזמנת ממשלת שמיר לכהן כנגיד. הפטריוט נתניהו כמעט ומינה את פרנקל לשר אוצר בממשלתו. מיד בתום כהונתו לפני חמש שנים, מצא עצמו פרנקל בהנהלת מריל לינץ. האם זהו מסלול החיים שאנו מצפים ממי שהיה והינו גורם רב השפעה על עיצוב החברה הישראלית?

פישר נמנה על קבוצת כלכלים אקדמיים עולמית (רובם יהודים, דרך אגב) שיש מי שילעז עליהם שהם "מנהלים את העולם". הם מתרוצצים בין אוקראינה, בולגריה, טורקיה וארגנטינה ומשיאים עצות בכל בירה המצויה במשבר. הם אינם סבורים שהכרות עמוקה עם מדינה הכרחית כדי לתת למנהיגיה עצות שיש להן משמעויות חברתיות מרחיקות לכת. האמון שניתן להם מבוסס על האשליה שברשות הכלכלנים הללו יש תיבות קסמים. כאילו שבידיהם יש מרשמים לכלכלה נכונה. כאילו שלשאלות הכלכליות יש תשובות מוחלטות הגלויות בהארורד ובMIT ונסתרות בעפולה ובבת ים. כאילו אמירות של "צמיחה תחילה", "פתיחת המשק לתנועות הון בלתי מוגבלות" ו"שמירה על רבית גבוהה" הן המלצות מקצועיות תמימות, חסרות מימדים ערכיים ונעדרות אינטרסים. חוק השבות מאפשר לכל

יהודי המגיע לכאן להיות מיד לאזרח שווה זכויות. אבל, שום חוק לא מקנה לכל יהודי העולה לכאן את הרגישויות החברתיות שלא ניתן ללמוד מגרפים ומטבלאות נתונים.

מינויו של פישר הביא אותי לנוסמלגיה לפטריוטיות שורשית ולפנטסיה על ישראל שאחרי ההתנתקות. שאולי אחריה תוסר קללת המשיחיות מעל הפטריוטים מהימין. והמחנה החילוני שמאלי יסיר מעצמו את מארת שנאת החרדים. ואז, אולי יתברר שיש לנו מכנה משותף יותר חשוב ממימוש זכויות הגישה לקבר רחל והנסיעה בשבת בכביש בר אילן. ואז אולי נוכל לחזור לבנות כאן מדינת רווחה פטריוטית וצודקת, כזו שיהיה כיף לחיות בה, הגם שיועצנו היקרים מקרן המטבע הבינלאומית ירימו גבה.